

REBILDPORTEN

Rold Skov · Rebild Bakker

BESÆTTELSEN

2. VERDENSKRIG I OG OMKRING ROLD SKOV

I dette hæfte finder du nedslagspunkter som befinder sig i området i og omkring Rold Skov.

IDEEN BAGVED

Ideerne er mange, når vi mødes med de frivillige 2. Verdenskrigs entusiaster fra lokal området. Der er stor viden og mange muligheder i Rebild Bakker og omegn for at få et indblik i besættelsestiden. Ideen til at fortælle om besættelsestiden i Rebild Bakker og omegn går langt tilbage, og vi har i Rebild mange ildsjæle som brænder for at formidle og viderebringe historien fra vores område.

INDHOLD

3	FORORD
4	TAK TIL...
5	MUSIKOPLEVESEN
6	FLYVERSTENEN I TORSTEDLUND SKOV
8	AARESTRUP KIRKEGÅRD
10	NEDKASTNINGSCEFEN JENS TOLDSTRUP
10	FLYVERSKJUL, STABELPLADSEN, ARDEN
10	SKØRPING PRIVATHOSPITAL
12	FLYVERSTENEN I REBILD BAKKER
15	MADUM SØ
16	HOLLANDSHUS
20	POUL EDVIN KJÆR SØRENSEN
22	JERNBANE SABOTAGE - MOSSKOV
24	HORNUM SØ
26	BETTE BERLIN
28	LYTTEPOSTEN OG TYSKERSTENEN
30	OPLEV MINDESMÆRKERNE PÅ CYKEL
31	GENERELT OM ELCYKLER
32	REGLER FOR ELCYKLER I SKOVEN
33	MERE VIDEN OM 2. VERDENKRIG
34	NEDSLAGSKORT

FORORD

2. Verdenskrig varede fra 1939 til 1945. Danmark blev besat af Tyskland fra 9. april 1940 og befriet den 5. maj 1945. Krigen var den største militære konflikt til dags dato. Næsten hele verden var indblandet i krigen og op mod 62 millioner mennesker mistede livet.

Krigen gik også ud over mange civile, og Nazi-Tyskland udryddede seks millioner jøder. Efter denne frygtelige krig står vi tilbage med spor og minder fra krigens tid. I Rebild Bakker og omegn kan man i dag opleve flere spor efter krigens tid. Blandt andet overvågede tyskerne flytrafikken fra Rebild Bakker samt oprettede en radarstation i Fræer med navnet "Lindwurm", hvor de kunne aflytte flytrafik i en radius af 100 km. Under krigen og i dag bliver stedet i Fræer kaldt Bette Berlin, fordi der på det tidspunkt boede omkring 200 tyskere.

Der er også andre mindesmærker i området. Du kan blandt andet se mindestene for den tragiske hændelse ved Hollandshus.

Udover dette hæfte er der blevet sammensat tre cykelruter i Rebild Bakker og omegn. På ruterne kan du blandt andet opleve, se og lytte til nyskrevet musik om 2. Verdenskrig.

Få de nye cykelruter i RebildPorten.

TAK TIL...

PROJEKTETS PARTNERE

VI VIL GERNE BRUGE LEJLIGHEDEN TIL AT TAKKE HENRIK BUGGE, LARS RIGBORG OG PETER BORUP SOM ALLE HAR BIDRAGET MED VIDEN, ENGAGEMENT OG IDEER TIL FREMTIDENS VIDENSDELING AF BESÆTTELSESTIDEN I REBILD KOMMUNE

HENRIK BUGGE

FORFATTER

Henrik besidder en enorm stor viden omkring 2. Verdenskrig i og omkring Rold Skov. Han står bl.a. bag filmen "Træfningen ved Hollandshus".

LARS RIGBORG

FORFATTER

Lars formidler veldokumenteret viden fra 2. Verdenskrig, bl.a. igennem hans arbejde i RebildCenteret. Lars er kendt for hans sans for detaljen.

PETER BORUP

PENS. MUSIKLÆRER

Peter har været det musikalske omdrejningspunkt i Skørping Skoles projekt omkring 2. Verdenskrig. Han har bl.a. været med i selve kompositionerne.

Skørping Skole har bidraget med sangtekster, musik og QR-koder, så din cykeltur bliver mere levende. Det musikalske indslag stammer fra et projekt som er støttet af Kulturministeriet og Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. Tak til Poul Erik Lind Larsen for farvebilleder.

MUSIKOPLEVELSE

Lyt til tekster og musik om steder, mindsten og personer fra modstandsbevægelsen.

Alle sangene er fra CD'en "Krigens sange", som er udarbejdet af Skørping Skole. CD'en kan købes i RebildPorten.

Sangene i folderen er nummeret efter rækkefølgen på CD'en, så du let kan finde tilbage til din yndlings-sang. Sangene er placeret på informationstavlerne ved mindesmærkerne. Du finder alle QR-koder og tekster i hæftet her. Herunder kan du finde en vejledning til, hvordan du bruger QR-koder.

Sådan bruger du QR-koder:

Trin 1 - Hent den gratis app "Scanlife".

Trin 2 - Åbn applikationen og finde en QR-kode.

Trin 3 - Se på skærmen på din smartphone, og placér kameraet så QR-koden kan ses midt på skærmen indenfor rammen. Den røde streg skal være centreret i QR-koden, så QR-koden deles i to lige store dele.

Når koden er genkendt, så indlæses indholdet af koden på skærmen. Husk at du kun skal scanne én QR-kode ad gangen.

Nu har du lært at scanne QR-kode.

Rigtig god fornøjelse.

Du kan prøve at teste din QR-scanner her med sang nr. 9 "Som et barn..."

FLYVERSTENEN TORSTEDLUND SKOV

NEDSLAGSSTED

“HER FALDT EN ALLIERET FLYVER NED D.20. APRIL 1945 I KAMPEN FOR DANMARKS FRIHED”

Inde dybt i Torstedlund skov kan du finde Flyverstenen. Den er mindes-mærke for nedstyrtningen af et britisk bombefly, hvor alle 11 besætningsmedlemmer blev dræbt ved styrtet. Tyske tropper fjernede de døde de efterfølgende dage. Da de tyske tropper havde fjernet alle lig fra ulykken, var området helt åbent og alle havde adgang til området. Der var dog ikke andet tilbage end resterne fra det nedstyrtede bombe fly.

Ingen viste da, hvad der var sket med de allierede besætningsmedlemmer. Først to år efter blev de dræbte britiske besætningsmedlemmer fundet af en lokal hundeluffer.

Besætningsmedlemmerne var blevet begravet i et sumpet område på selve nedstyrtningssstedet, og rundt om graven var der under jorden anbragt bombelignende genstande, såkaldte ”lysbomber.”

Den 22. juni 1947 blev de dræbte begravet ved en højtidelighed på Aarestrup Kirkegård. Fra England deltog kun kaptajn Guilonards enke i begravelsen. Hun var den eneste som var blevet inviteret og vidste, at begravelsen skulle finde sted. De resterende besætningsmedlemmers efterladte fik hverken besked om fundet af de omkomne, eller at de skulle begraves den 22. juni 1947 på Aarestrup Kirkegård.

Når du besøger Flyverstenen i Torstedlund Skov ser du en smuk sten, hvorpå der er sat en propel som stammer fra det nedstyrtede fly. Teksten fortæller os om, hvad der skete i skoven d. 20. april 1945.

Sangteksten, herunder, tager udgangspunkt i den smukke tale, som sognepræst Harald Davidsen holdt under begravelsen på Aarestrup Kirkegård. Du kan læse mere om begravelsen under overskriften Aarestrup Kirkegård. Scan QR-koden for at lytte til sangen.

Sang nr. 5
"Last Post"

Last post

- Sang nr.5

Vi reder en seng
til vore ukendte brødre,
et glimt fra en mørk silhuet.
Vi ved, at de gav
os en dag til at bruge
i kampen for frihed, for sandhed og ret.

Vi reder en seng
fyldt med sange om savnet,
hos jer, der har elsket og grædt.
Vi ved, at I gav
os det bedste, I havde.
"Jolly young soldiers to good to be
dead."

Vi reder en seng
til enhver, der må segne,
i kamp mod despoternes æt.
Vi ved, at I gav
os al håbet tilbage,
sidste salut (the) "Last Post" slet og ret.

De gav os det bedste, de havde,
de døde, de ukendte venner.
De gav os en dag til at bruge
rakt med forkullede hænder.
(Nordahl Grieg)

Sang tekst og musik af Peter Borup

AARESTRUP KIRKEGÅRD

NEDSLAGSSTED

Ikke langt fra Torstedlund Skov, finder du Aarestrup Kirkegård, hvor de elleve besætningsmedlemmer nu er begravet.

De elleve besætningsmedlemmer blev dræbt på stedet. Flere af ligene kunne ikke identificeres, da de to år efter blev fundet i den grav, hvor tyskerne havde skjult ligene.

Alle besætningsmedlemmerne blev lagt i kister, og den 22. juni 1947 begravet på Aarestrup Kirkegård ved en højtidelighed, hvor over 600 personer deltog. Kun et år efter begravelsen skulle de graves op igen.

For i 1948 forlangte en britisk officer, at de elleve kister skulle graves op igen og placeres i militær rangorden.

Sognepræsten Harald Davidsen taler under begravelsen. På de andre billeder kan du se gravstederne, kisterne og den gamle lastbil hvorpå kisterne blev fragtet til Aarestrup kirkegård.

01

Nedkastningschefen Jens Toldstrup

I Rebild Bakker finder du også et minde om Jens Toldstrup, der var født og opvokset i Assens på Fyn, men som blev kendt og berømt, som legendarisk nedkastningschef under 2. Verdenskrig, hvor han styrede modtagelsen af sprængstof og illegale våben til Danmark, som blev kastet ned fra luften

Jens Toldstrup var et dæknavn, som blev brugt under 2. Verdenskrig. Jens Toldstrup rigtige navn var Anton Ingersøn Jensen.

02

Flyverskjul, Stabelpladsen, Arden

Rold Skov har mange forhøjninger, bakker og ujævnheder, og det benyttede tyskerne til deres fordel. På Stabelpladsen i Arden gravede de små "grave" til deres køretøjer for på den måde at skjule og camouflere dem for engelske og amerikanske jagerfly. Under skovens store trætoppe kunne de ligge i flyverskjul og overraske fjenden.

I dag kan man flere steder i Rold Skov se disse gemmesteder som uddybninger i skovens jordbund. I Arden ved Stabelpladsen er man heller ikke i tvivl om hvor tyskerne havde gemt deres køretøjer, her finder du nemlig seks store udgravninger, og man kan nærmest fornemme, hvordan de har været godt gemt under træerne der er omkring gravene.

03

Skørping Privathospital - Tuberkulosesanatoriet

Skørping Privathospital var hovedkvarter for frihedskæmperne fra det meste af Himmerland. Her stillede maskinmester Rasmussen sit hyggelige lille hjem til rådighed for modstandsbevægelsen.

Modstandsbevægelsen, som holdt til her bestod af omkring 30 mand, som stod til rådighed, når der skulle indsamles illegale våben og sprængstoffer. Maskinmester Rasmussen, som også blev kendt som "Mester", var den lokale leder i Skørping, og han stod bl.a. for at skjule de illegale våben og sprængstoffer på Sanatoriet i Skørping. Han var en meget tjenesteivrig frihedskæmper og tænkte ikke på risikoen, hvis han blev opdaget.

Ikke langt fra Skørping Privathospital/Sanatoriet ligger Skørping Skole, hvor tyskerne holdt til, så man kan forestille sig, hvor gode frihedskæmperne har været til at skjule sig.

FLYVERSTENEN I REBILD BAKKER

NEDSLAGSSTED

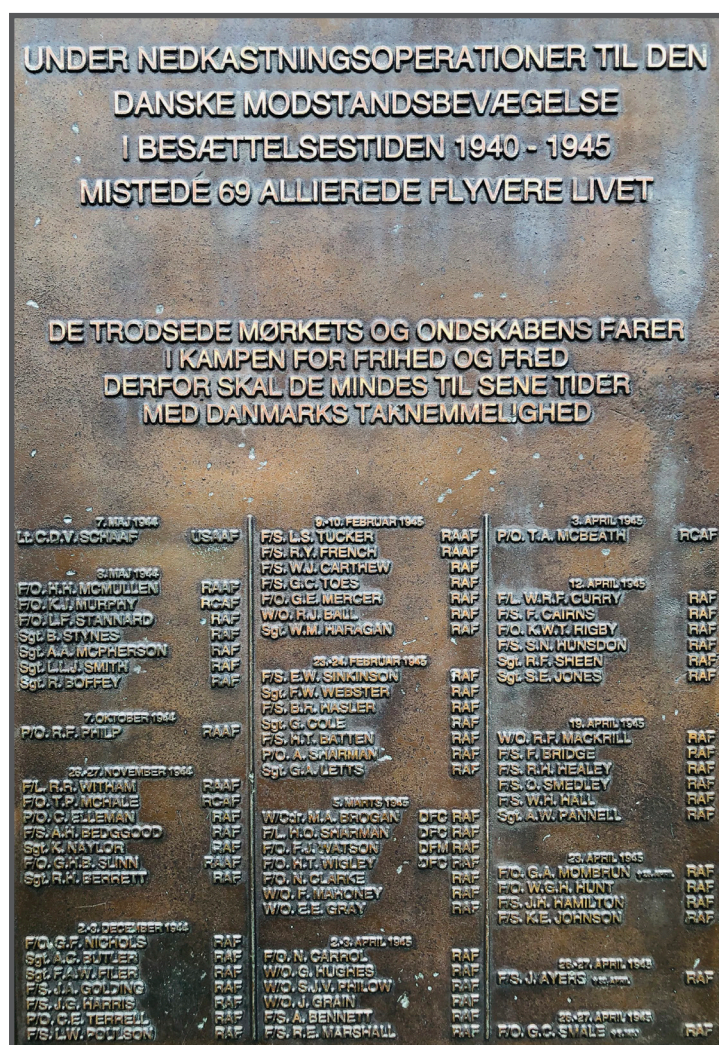
Stenen står i Rebild Bakker og er et minde fra 2. Verdenskrig. Stenen minder os om de 69 allierede flyvere, som mistede livet under krigen. Piloterne mistede livet under nedkastningerne, som skulle forsyne modstandsbevægelsen med våben og andet udstyr.

På stenen står:

Under nedkastningsoperationer til den danske modstandsbevægelse i besættelsestiden 1940-1945 mistede 69 allierede piloter livet. De trodsede mørkets og ondskabens farer i kampen for frihed og fred. Derfor skal de mindes til sene tider med Danmarks taknemmelighed. (Alle 69 piloters navne er nævnt)

Mindestenen blev afsløret af Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik den 5. maj 1990.

Sangteksten på næste side er direkte inspireret af mindestestens tekst. Scan QR-koden for at lytte til sangen.

Mindetavle for 69 flyvere i Rebild Bakker.

69 stemmer - Sang nr.4

They defied the perils of darkness and evil
in the fight for freedom and peace.
They will always be remembered with gratitude
by the people of Denmark.

Sang nr. 4
"69 stemmer"

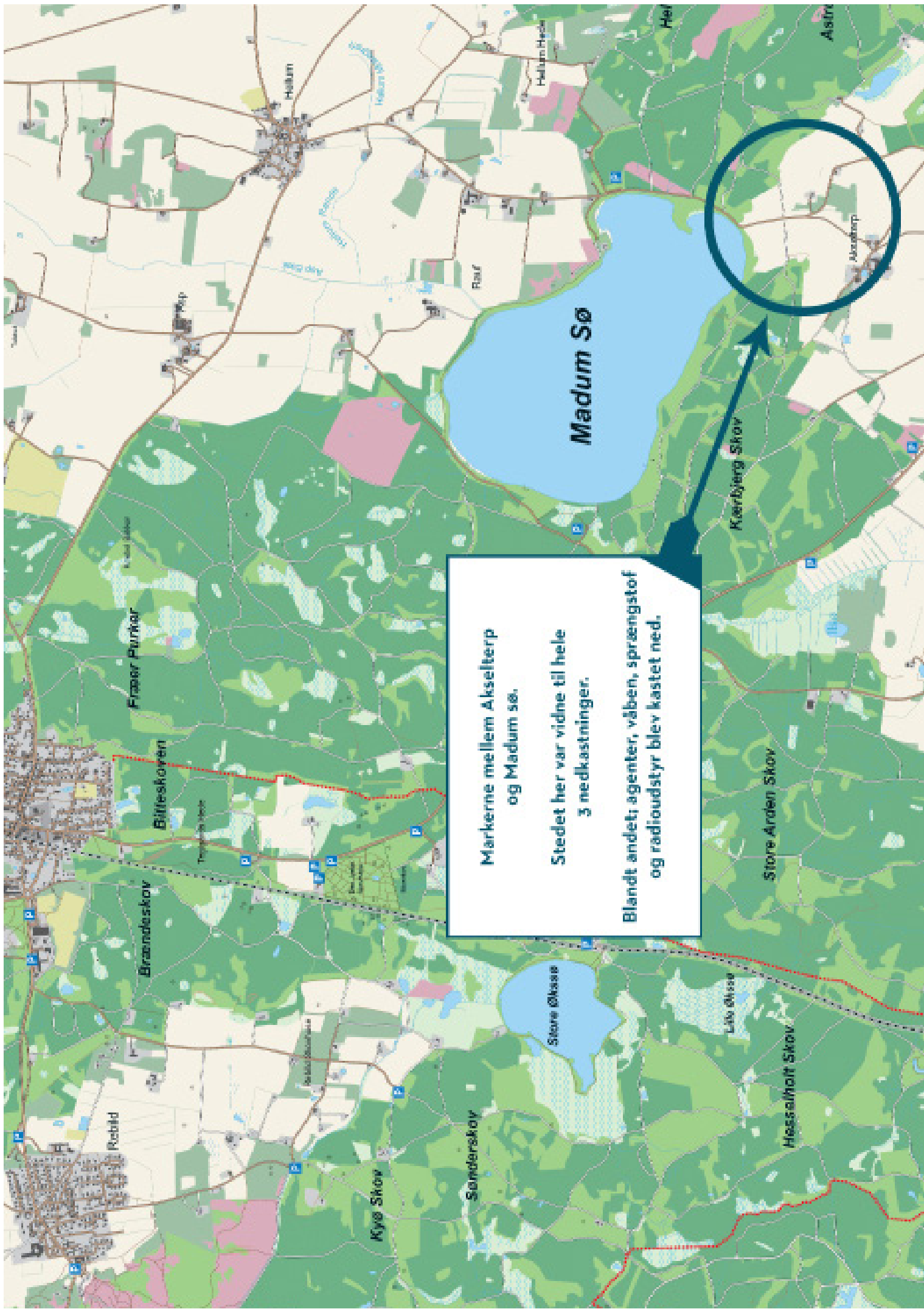
Schaaf - McMullen - Murphy - Stannard - Stynes - Mcpherson - Smith -
Boffey - Philp - Witham - Mchale - Elleman - Bedggood - Naylor - Slinn -
Berrett - Nichols - Butler - Filer - Golding - Harris - Terrell - Poulson - Tucker -
French - Carthew - Toes - Mercer - Ball - Haragan - Sinkinson - Webster -
Hasler - Cole - Batten

De trodsede mørkets og ondskabens farer
i kampen for frihed og fred.
Derfor skal de mindes til sene tider
med Danmarks taknemmelighed.

Sharman - Letts - Brogan - Sharman - Watson - Wigley - Clarke - Mahoney -
Gray - Carrol - Hughes - Philow - Grain - Bennett - Marshall - Mcbeath -
Cyrry - Cairns - Rigby - Hunsdon - Sheen - Jones - Mackrill - Bridge - Healey -
Smedley - Hall - Pannell - Monbrun - Hunt - Hamilton - Johnson -
Ayers - Smale

They defied the perils of darkness and evil
in the fight for freedom and peace.
They will always be remembered with gratitude
by the people of Denmark.

Sangtekst og musik af Peter Borup

**Mærkerne mellem Aksejterp
og Madum sø.**

**Stedet her var vidne til hele
3 nedkastninger.**

**Blandt andet; agenter, våben, sprængstof
og radioudstyr blev kastet ned.**

MADUM SØ

MARKERNE MELLEM AKSELTERP OG MADUM SØ

Her kan du opleve en smuk natur, men også historien om et af de første nedkastningssteder i Danmark. Markerne mellem Aksesterp og Madum Sø blev brugt hele tre gange til nedkastninger fra allierede fly, hvor de blandt andet kastede agenter, våben, sprængstof og radioudstyr ned.

Stedet ved Madum Sø minder os også om en tragisk hændelse hvor tyske soldater opdagede nedkastningerne og fulgte efter de modstandsfolk som hjalp til den nat. Det hele endte med en dramatisk ildkamp ved Hollandshus, hvor en dansker blev dræbt på stedet og en anden blev taget til fange og senere henrettet.

"Madum sø en stor spiller i kampen mod tyskerne"

BBC udsendte gennem det meste af besættelsen illegale dansk-sprogede nyheder. Mod slutningen af krigen blev nyhederne mere og mere en del af den danske modstandskamp, og var vigtige for nedkastninger ved Madum Sø. Udsendelserne blev blandt andet afsluttet med forskellige telegrammer og hilsner, udformet i kodesprog. På den måde blev der givet informationer til danske modstandsfolk om placering for nedkastning af for eksempel engelske våben.

Scan QR-koden for at lytte til sangen om radioudsendelserne.

'Allo 'allo her er London - Sang nr.1

Sang nr. 1
" 'Allo 'allo her er
London"

Her er London, BBC sender til Danmark
I hører os i nitten-meter-båndet for to bølgelængder.
I enogtredivemeter-båndet, i enogfyremeter-båndet og på femten-hundrede-meter...

'Allo 'allo - her er London
'Allo 'allo - BBC
'Allo 'allo - sender til Danmark
På nittenmeterbåndet "fik i det"
'Allo 'allo - En særlig hilsen
'Allo 'allo - Fra fjern og nær
'Allo 'allo - Til Jer derhjemme
Den lyder sådan cirka sådan her.

En hilsen til –
Arnold, Tobias, Sebastian, Mathias til Kristian, til Kaj og til Kis
Foruden –
Elisa og Grethe og Anne-Merete, og Lone og Lars og Lis.

En hilsen til –
Rikke og Malte, til Signe og Hjalte, til Ove og Tove og Tut
Foruden –
Gertrude og Ronnie og Gudrun og Tonny, samt Randi, Rasmus og Ruth.

En hilsen til
Jakob og Rune og Tristan og Sune, til Peter til Poul og til Pax
Foruden –
Niels Christian og Hanne, til Michael og Anne, til Lene og Bryan og Max

HOLLANDSHUS

NEDSLAGSSTED

På Buderupholmvej tæt på Skørping Ældrecenter finder vi tre mindsten fra 2. Verdenskrig. De minder os om en frygtelig nat i august 1943, hvor Niels Erik Vangsted blev dræbt og Poul Edvin Kjær blev taget til fange og senere henrettet under tysk krigsret.

Den nat i august tog en gruppe modstandsfolk ud til Madum sø for at tage imod en nedkastning fra et allieret fly. Flyet havde svært ved at få kastet tingene ud og først i tredje forsøg lykkedes det. Men på det tidspunkt havde tyskerne allerede hørt larmen fra nedkastningen og ventede derfor på modstandsgruppen på deres vej tilbage mod Aalborg. Efter modstandsgruppen havde passeret tyskerne, begyndte den tyske patrulje at følge efter gruppen, over en længere strækning, hvor de til sidst åbnede ild mod gruppen for at standse dem.

Til sidst ved Hollandshus fik tyskerne standset modstandsgruppens køretøj, og da modstandsfolkene forsøgte at løbe ind i skoven, åbnede tyskerne ild igen mod modstandsfolkene og Niels Erik Vangsted blev skudt og dræbt. En anden snublede og blev taget til fange, alt imens de resterende modstandsfolk løb ind i skoven og med nød og næppe undslap kuglerne fra tyskerne.

De efterfølgende dage var de undslupne modstandsfolk nødt til at gemme sig for tyskerne og rejste væk for at undgå straf. Deres familier stod nu tilbage uden viden om, hvor de var eller om de overhovedet var i live.

Træfningen ved Hollandshus er et vendepunkt i besættelsens historie. Den danske regering gik af den 29. august, og samarbejdspolitikken med tyskerne ophørte. Det skete blandt andet på baggrund af de efterfølgende begivenheder, der fulgte ildkampen ved Hollandshus, og fordi den unge modstandsmand Poul Edvin Kjær Sørensen, som blev taget til fange af tyskerne, blev dømt ved tyske krigsret og henrettet.

Sangen herunder beskriver handlingsforløbet fra natten i august 1943. Scan QR-koden for at lytte til sangen.

Sang nr. 2
"Marokko"

Marokko - Sang nr.2

Livet er så kort
så lunefuldt og så hårdt
kun en flig, kun et glimt, kun et strejf af en evighed
Første gang så kan det gå
Anden gang så lige så
Men før eller siden - før eller siden må åh åh åh.

Det var nat - det var næ
Gemt i skove - godt i knæ
sad Vangsted og Marokko
og de andre i læ.
Så et fly - og så et men,
det var vist noget med en lem,
de forsøgte igen og igen og igen og igen.

Og med lamperne tændt
så de, lettet og spændt,
da skærm, efter skærm, efter skærm
fra himlen blev sendt.
Og da våben "en masse",
var pakket og lagt på plads
lister de hjemad igen og "gir ' den gas"

Men de blev anråbt og passet op
af værnemagts trop.
De blev jaget gennem byen
uden chance uden stop.
Og så pludselig ender legen,
de blev presset og kørt af vejen,
i byge på byge, på byge, af kugleregn.

Det var så her, at det gik galt,
og for Vangsted helt fatalt,
og for Poul, der vred om
på sin fod, da han faldt.
Så alt for let at ta',
op fra grøften af den da',
så han de andre løbe og stikke af.
Livet er så kort.....

Sang tekst og musik af Peter Borup

Sangen herunder handler om at turde tro på sine drømme og turde handle for intet kommer af sig selv og da slet ikke fred og frihed. Scan QR-koden for at lytte til sangen.

Som et barn... - Sang nr.9

Som et barn af et barn af et barn af en krig,
som et strejf af en tid så uendelig.
Elsket og skabt i krop og sjæl,
du, livets længsel mod sig selv.
Grib om din stav, hvor end du er,
på rejse i slægtens pilgrimsfærd.

Må I træde en sti så bred og så lang,
til verden forandres i glæde og sang.
Giv fordom fri, lad drømme gro.
bryd ned en mur, ja gerne to.
Og find lidt fred i Jert sekund,
på turen om solen rundt og rundt.

Altid frejdig, når du går
veje, Gud tør kende,
selv om du til målet når
først ved verdens ende!
Aldrig ræd for mørkets magt,
stjernerne vil lyse!

Med et Fadervor i pagt
skal du aldrig gyse!
Kæmp for alt, hvad du har kært,
dø, om så det gælder!
Da er livet ej så svært,
døden ikke heller.

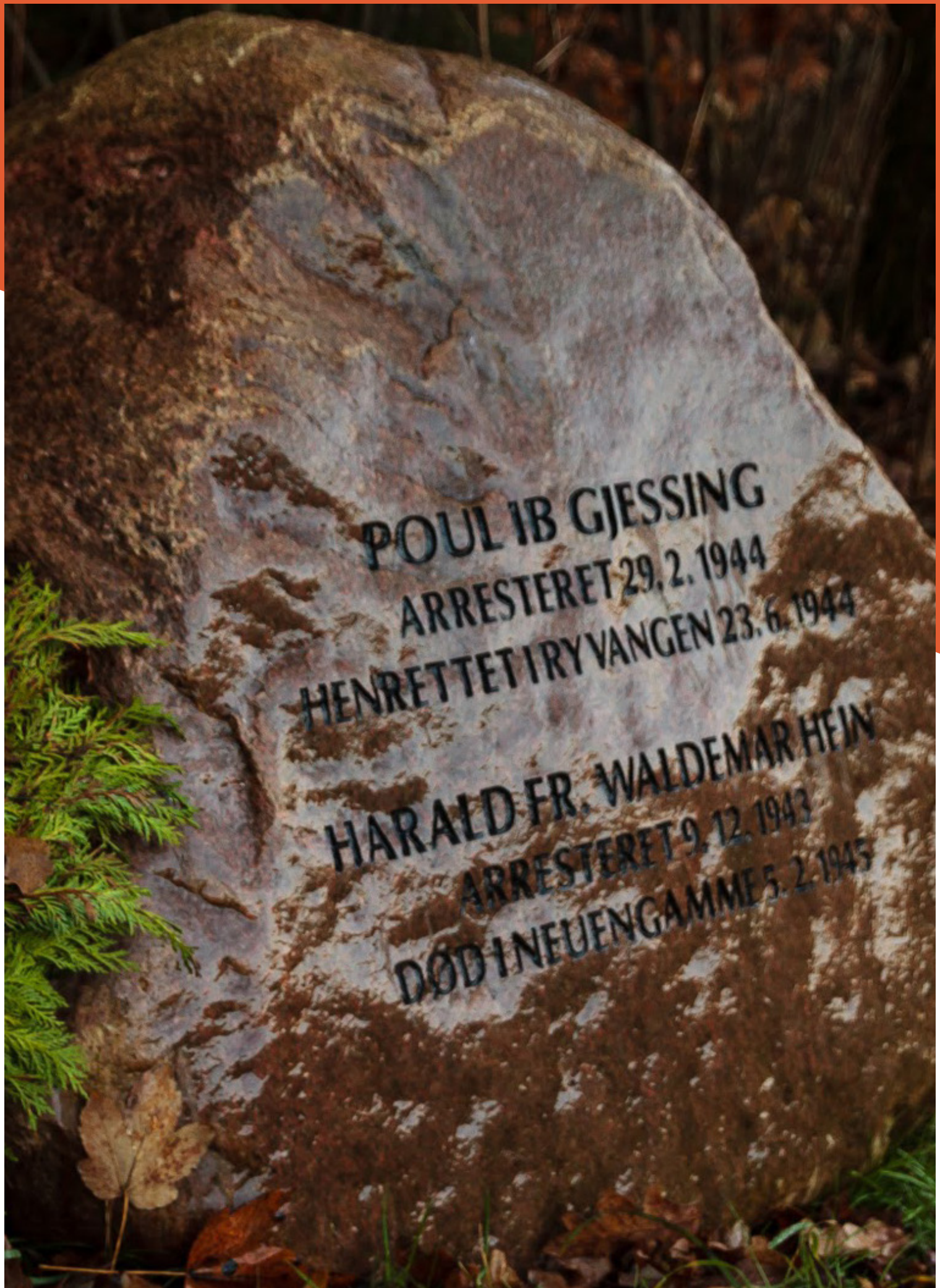
Som et barn af et barn af et barn af en krig,
som et strejf af en tid så uendelig.
Må I træde en sti så bred og så lang,
til verden forandres i glæde og sang.
Og finde fred i jert sekund,
på turen om solen -

Rundt og rundt.....

Tekst af Ernst Chr. Richardt/Peter Borup -
musik Peter Borup

Sang nr. 9
"Som et barn..."

POUL EDVIN KJÆR SØRENSEN

HOLLANDSHUS

Poul Edvin Kjær Sørensen, som også var med lastbilen den skæbnesvangre aften i august 1943, forstuede foden, da han sprang ned af bilen. Han blev taget til fange og blev først ført til Aalborg og herefter til København, hvor han kom for en tysk domstol. Her blev han dømt til døden. Dette var den første dødsdom i Danmark under besættelsen.

Den 28. august blev en benådningssøgning afslået. Poul fik af den tyske feltpræst lov til at skrive et afskedsbrev til sin far. Dommen blev effektueret samme dag på et militært terræn i København, og dagen efter ophørte den danske regerings samarbejdspolitik med den tyske værnemagt.

Hør faldskærmsagent "Marokkos" beretning om en modtagelse der gik galt:

<https://youtu.be/y2KCE7LGM7M>

Kopier URL-adresse og indsæt i din internetbrowser

Teksten i denne sang er Pouls originale afskedsbrev til sin far - sat i musik. Scan QR-koden for at lytte til sangen.

Farvel - Sang nr.3

København lørdag morgen

Kære Fader.

Jeg er blevet sendt til København,
og når du læser dette brev, er jeg ikke mere.
Benådningssøgningen er blevet afslået,
jeg må derfor herigennem sige jer alle sammen
- Farvel,

tag det nu ikke for tungt, men tilgiv mig at jeg
har forvoldt jer så store sorger.

Jeg ville gerne ligge ved siden af min moder,
-- hvis det kan lade sig gøre.

Farvel kære fader, søster og broder,
hils hele min familie.

Jeres hengivne Poul

Musik af Peter Borup

Sang nr. 3
"Farvel"

Ophavsret: Uffe Westerberg

JERNBANESABOTAGE MOSSKOV

NEDSLAGSSTED

Tre unge modstandsfolk forsøgte at sabotere tyskerne arbejde. De forsøgte at sprænge jernbanen i stykker, så tyskerne ikke kunne transportere materialer og soldater igennem Jylland. Et kæmpe tysk transporttog fyldt med tyskeres gods var på vej igennem Jylland og skulle forbi Mosskov, som var stærkt bevogtet af tyske patruljer.

Tyskerne lavede hele tiden om i togenes køreplaner for at forvirre og for at undgå sabotage. Den jyske jernbane var desuden et meget afgørende element for tyske transport, og tyskerne udbyggede jernbanen til to spor under besættelsen. Derfor var jernbanen modstandsbevægelsens hovedmål.

I marts 1945 skulle de tre modstandsfolk af sted for at sabotere det tyske kæmpe transporttog. De blev skjult på privathospitalet af den lokale Emanuel Rasmussen (også kaldet "Mester"). Emanuel Rasmussen var maskinmester på Skørping Privathospital og sørgede for at organisere og skjule våben og sprængstoffer for modstandsgruppen.

Få minutter inden afgang blev der i kode over telefon givet besked til Mester og de tre modstandsfolk om afgangstiden fra Aalborg. Men desværre fik de ikke besked om, at tyskerne netop denne dag indsatte et dansk passagertog lige foran deres eget.

Da toget ankom til Skørping, var det for sent for Mester at advare modstandsmændene. De havde allerede påsat sprængladninger på skinnerne midtvejs mellem Skørping og Arden og gemt sig i skoven. Det var derfor med stor bekymring og bankende hjerte, at Emanuel Rasmussen så det danske tog forlade perronen i Skørping. Han var nu den eneste, der vidste besked om den kommende katastrofe. Forfærdet og bange ventede han på eksplosionen når det danske tog passerede sprængningen, men der skete ingenting, og heller ikke da det tyske tog kørte sydpå. Man fandt aldrig ud af hvorfor.

Sangen herunder er omhandlende Mester's oplevelse da sprægningen skulle ske.
Lyt til sangen ved at scanne QR-koden

Sang nr. 6
"Emanuel"

Emanuel - sang nr. 6

Der kommer toget --- Emanuel
hva' det for no'et --- Emanuel
Det forkerte tog?

Og hvad gør du --- Emanuel
hvad gør du nu --- Emanuel
du kan blot stå og se derpå!

Se - folk der ler --- Emanuel
se flere og flere? --- Emanuel
så gør dog no'et!

Folk stiger på --- Emanuel
store og små --- Emanuel
de fylder op enhver kupé.

Tiden står stille,
men hjertet det slår.
Pulsen den banker,
sekunderne går.
Snart må du sande,
at livet kan være andet
end solskin en blomstrende vår.

Hør toget hvæser --- Emanuel
konduktøren blæser --- Emanuel
uafvendelig.

Nu står du her --- Emanuel
uheldet er --- Emanuel
du er den eneste, der ved.

"Tilbageetoget" --- Emanuel
ankommer klogt --- Emanuel
men alt for sent.

Med støvletramp --- Emanuel
for fulde damp --- Emanuel
og de vil se, og alt kan ske.

Tiden står stille,
men hjertet det slår.
Pulsen den banker,
sekunderne går.
Snart må du sande,
at livet kan være andet
end solskin en blomstrende vår.

Et kald, en pligt --- Emanuel
blev til et svigt --- Emanuel
ret som det var.

Vent nu og se --- Emanuel
du kan kun be --- Emanuel
midt i skæbnens ironi.

Om Gud det vil --- Emanuel
hvad bliver det til --- Emanuel
slet ingenting

Er der et men --- Emanuel
forsager den --- Emanuel
lad det ske, åh lad det ske.

Tiden står stille,
men hjertet det slår.
Pulsen den banker,
sekunderne går.
Snart må du sande,
at livet kan være andet
end solskin en blomstrende vår.
Snart må du sande,
at livet kan være andet,
end solskin en blomstrende vår.

HORNUM SØ

NEDKASTNING AF AGENTER

Et af nedkastningsstederne i omegnen var tæt ved Hornum Sø. Her blev der en nat i 1943 kastet fire agenter ud fra et britisk fly. De landede sikkert, men deres medbragte cykler gik tabt. Blandt de fire var den senere modstandschef Flemming B. Muus og Poul Jensen, der med base i Aalborg blev leder af Madum Sø-gruppen.

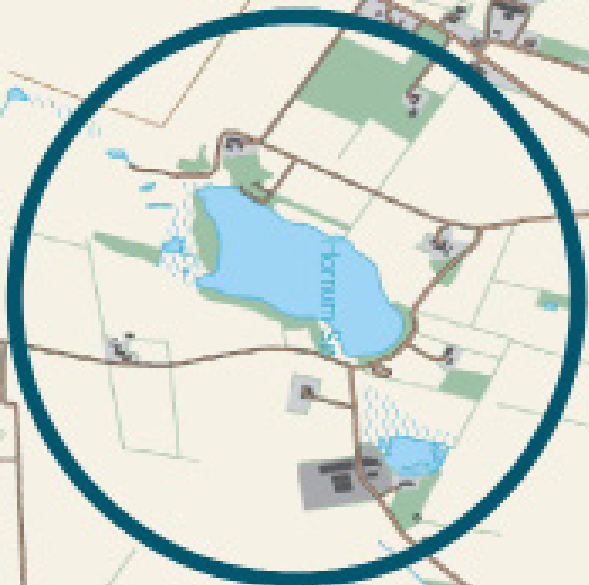
Nedkastningen var blot den anden, hvor agenter, uddannet i England, blev landsat i Danmark for at organisere og lede modstandsbevægelsen.

Ved Hornum Sø kan du se den åbne mark hvor agenterne blev kastet ned, og her kan du se et godt nedkastningsted tæt på en sø, som er let genkendelig fra luften, og på en stor åben mark, hvor det er let at lande.

HORNUM SØ

Sørup Mark

Sørup

Juelstrup Sø

Hornum Træti

Hvedestruenmark

Cornelhus

Hornum Bøve

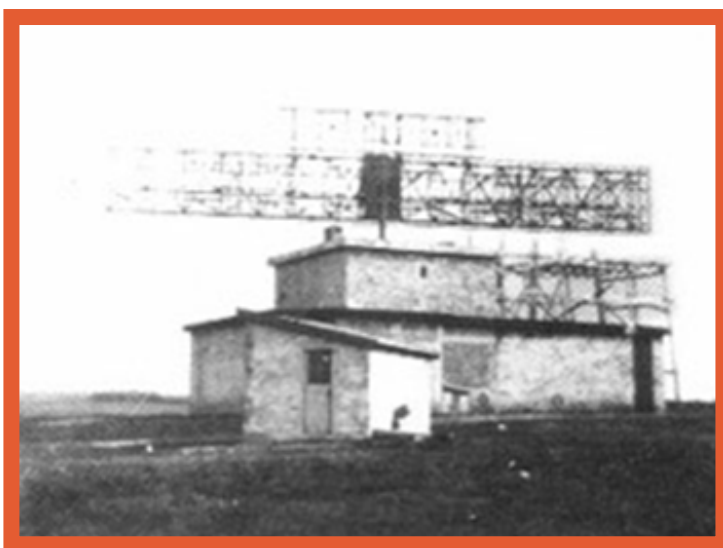
BETTE BERLIN

NEDSLAGSSTED

Da tyskerne kom til Danmark, gik der ikke længe, inden de slog sig ned syd for Fræer. Her oprettede man en stor tysk radarstation, hvorfra besættelsesmagten kunne overvåge luftrummet i en omkreds af 100 km. Radarstationen i Fræer var en af de vigtigste i Danmark og kunne dække et stort område. Radaren kunne række helt til Kolding, Kalundborg og til Skagerrak nord for Skagen.

Hele egnen øst for Fræer og en del på vestsiden blev omdannet til et militær område. Bygningerne lå tæt sammen og indeholdt køkken, barrakker, stalde, vaskehuse, toiletbygninger, vandværk, kølerum og branddam - en lille by i byen, og her befandt sig 200 tyskere, hvoraf de 125 var kvinder. Kort efter krigen og befrielsen blev Bette Berlin, indrettet til flygtningelejr for civile tyskere, der var deporteret eller flygtet fra de fremrykkende russiske styrker. Folk, som boede i området, havde ingen adgang til Bette Berlin, der var bevogtet og omhegnet med pigtrådshegn.

Midt på marken står idag kun et forfaldent murstenshus tilbage, hvor tyskerne engang holdt øje med himlen over Nordjylland.

Reichsadler

Et af nazisternes symboler var ørnen “Reichsadler” (Rigsørn). Der er ikke mange ørne i Danmark, men vi har en del musvåger. “Vågen” bliver i denne tekst brugt som symbolet på de altid truende tendenser, der tilsyneladende har det med at dukke op fra tid til anden. Og netop denne “Våge” er landet på de historiske ruiner af “Lindwurm” eller “Bette Berlin”, og her sidder den så - og grunder - og venter - og har tid nok, men tag ikke fejl, den er altid på udkig efter lette byttedyr.

“EN TID HVOR ALT DANSK LUFTRUM BLEV OVERVÅGET OG STYRET AF TYSKERNE“

Lyt til smuk musik, som passer til nedslagstedet Bette Berlin. Mærk tiden, oplev historien og lev dig ind i 2. Verdenskrig. Scan QR-koden for at lytte til sangen.

Sang nr. 8
“Vågen”

Vågen - Sang nr. 8

Musvågen svinger sig højt op i dag,
søger de bærende vinde.
Kredser og muser med svirrende slag,
hen over fortidens minde.

Føjer da susets berusende færd,
daler fra lærkernes himmel.
Til skellet hvor Anna fik Anders så kær,
i engens blomstrende vrimmel.

Skæmmende står her i sten og beton,
rester af krigens barakker.
Her finder vågen en egnet balkon,
Vånder sig værdig og vakker.

Grunder en stund på historiske sten,
venter og ser hvad som kommer.
For råt at dømme enhver lille en,
der ikke bemærker sin dommer.

Pluds 'lig har rovfuglen svunget sig op,
dykker i flugt over bækken.
Pas på lille fyr bag tuernes top,
kun varlige slipper med skrækken.

Musvågen svinger sig højt op i dag,
søger de bærende vinde.
Kredser og muser med svirrende slag,
hen over fortidens minde.

LYTTEPOSTEN & TYSKERSTENEN

NEDSLAGSSTED

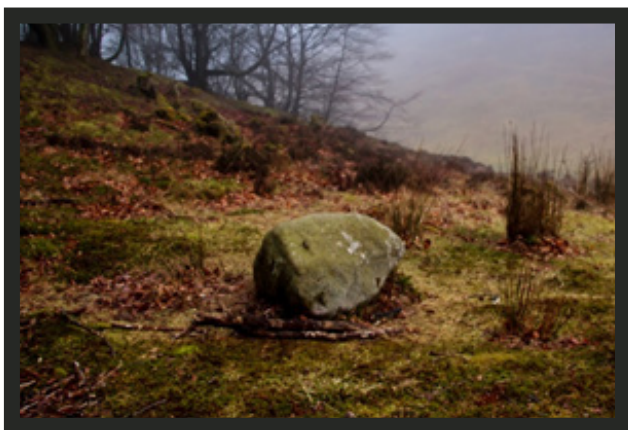
I Rebild Bakker kan du opleve en af tyskernes lytteposter, den er næsten overgroet, og ligger på toppen af Sønderkol.

Fra lytteposten overvågede tyske soldater flytrafikken i området for at give besked, hvis der blev observeret fremmede fly. Det siges at de tyske soldater, som befandt sig her, var ældre pensionerede soldater, der enten var skadede eller for svage til at være ved fronten.

Når du besøger stedet med lytteposten, kan du i slugten mellem Nørrekold og Sønderkold se et andet minde fra krigstiden, nemlig en stor sten, som er blevet skubbet ned i slugten efter krigen. På denne sten står der "Zum Andenken. Flug-Wache"

"Soldaterne fik også tiden til at gå med andre ting end at lytte efter maskiner fra luften"

I 1940 boede i Bakkehuset nedenfor Rebild Bakker den navnkundige krybskytte Lars Kjær (1856 - 1946), som på trods af sine ulovligheder var en agtet mand på egnen. Lars Kjær var på dette tidspunkt en ældre herre og kunne huske tilbage til 1864, da de preussiske besættelsestropper opholdt sig på forældrenes gård i Rebild, og at soldaterne dengang morede sig med at lade den lille Lars ride på gårdens store tyr. Det var en oplevelse, der havde fæstnet sig stærkt i hans hukommelse. Lars Kjær huskede hvordan soldaterne fra lytteposten en dag ville låne hans stige, og det kom der en god historie ud af. Denne historie kan du lytte til i sangen "Zum Andenken"

Scan QR-koden for at høre sang nr. 7. Historien i sangen handler om, at tyskerne fra lytteposten en dag skulle låne en stige af Lars Kjær, og det kommer der følgende replikskifte og situation ud af:

ZUM ANDENKEN - SANG NR.7

Nede i bakkerne
- mærket af vind og vejr,
hvor Vælderne springer,
hvor Kousbækken rinder,
der bor den gamle Hr. Kjær

- hjemme fra nattens jagt
- færdig og veltilpas.
Mens forsmækken knappes,
og piben babbes,
haspes det kalkede das.

Nå! - Svoger er på besøg
hai ' har værnemagten med
"A ka ' den ræleme hou
te sidst ' gang de war her."
Bare tanken gjorde Lars vred.

Svoger Marinus lagde ud:
"Jo, ser du Lars, min ven,
Se, Det tredje Rige
vil gerne låne din stige,
og du får den måske igen"

"Kadetterne" sagde noget på tysk,
det lød for Lars som latin.
Men han så ' e så:
"I hår fandengåleme å
la ' den stige hænge. Det er min!"

Tysken tog stigen, Kjær kæfter op,
han ' var hidsig, han ' var hård
han ' var vakt!
Men hør nu skytten,
nervøs, rød i bøtten,
betro os med hvad han fik sagt:

"ja, det er det tyske rak. Fanden
med dem.
De har lånt min stige, men jeg
så ' e til dem,
hvis den ett er tilbage,
inden solen går neir,
så får I nogen af kæppen her."

"Så ' e du virkelig det?" Spur '
Mari ' .
"Jammen hva så ' e de så til det?"
Spur ' Mari ' -
"Ja, hwa så ' e de.
Ja, hwa så ' e de."
"Ja, hwa så ' e de så te det?"
Spur ' Mari ' .

"Gehitten, gehutten, gehej,
hvem fanden ka ' forstå det
sprog"
Gehitten, gehutten,
gehutten, gehej
så ' e han gebrokken og klog.

"Gehitten, gehutten, gehej,
"hvem fanden ka ' forstå det
sprog" ----

Sang nr. 7
"Zum Andenken"

OPLEV MINDESMÆRKERNE PÅ CYKEL

I forbindelse med denne folder er der blevet udarbejdet tre cykelruter af forskellige længder. Disse cykelruter tager dig forbi mindesmærker fra besættelsestiden i Rold Skov og omegn.

På ruterne kan du; se mindesmærkerne som du har læst om i denne folder, læse mere på informationstavlerne og lytte til sange om personer fra modstandsbevægelsen, begivenheder og steder fra besættelsestiden.

Herunder kan du se en kort beskrivelse af hvad du kan opleve på de forskellige cykelruter.

Bette Berlin-ruten (30 km):

- Nedkastningschef Jens Toldstrup
- Mindesten for de allierede våbenflyvere
- Lytteposten
- Tyskerstenen
- Madum Sø og nedkastningsstedet
- Bette Berlin
- Niels Erik Vangsted's mindesten - Hollandshus
- Skørping Privathospital

Flyversten-ruten (22 km):

- Tyskerstenen
- Lytteposten
- Nedkastningschef Jens Toldstrup
- Mindesten for de allierede våbenflyvere
- Aarestrup Kirkegård
- Flyverstenen i Torstedlund Skov

Flyverskjul-ruten (19 km):

- Tyskerstenen
- Lytteposten
- Nedkastningschef Jens Toldstrup
- Mindesten for de allierede våbenflyvere
- Niels Erik Vangsted's mindesten - Hollandshus
- Jernbane sabotage, Mosskov
- Flyverskjul i Arden

GENERELT OM ELCYKLER

NYTTIG VIDEN

Afstand er ikke længere en hindring, og alle kan være med. Du kan bevæge dig rundt uden at blive forpustet, overbelastet og svedig - alle kan være med, så I vil få den perfekte familietur på en elcykel. En familietur hvor man får noget frisk luft, og samtidig ikke forurener naturen. De fleste kører 30 - 80 km på en opladning, men dette er afhænger dog af hvilket terræn, vind og vejr, du kører i. Du kan bevæge dig rundt

Husk at lade din elcykel op inden du skal på en længere tur. Din elcykel lader ikke sit eget batteri op, når du er ude at køre, så husk at lade din cykel op inden. Vind og vejr er med til at dræne batteriet, da det giver mere modstand. Hvis du selv træder godt til i pedalerne, er det med til at forlænge batteri tiden på din elcykel. Der er ikke i øjeblikket lade stationer til dit elcykel batteri i Rebild Kommune. Det tager ca. 4-5 timer at oplade dit elcykel batteri, og du skal blot have adgang til en almindelig stikkontakt. Husk dog altid at have den rigtige lader til den elcykel du bruger, da der findes rigtig mange forskellige opladere.

Sådan oplader du din cykel:

- Når batteriet oplades, skal det altid opbevares tørt og afmonteret fra alt udstyr.
- Træk aldrig i ledningerne, når opladeren afmonteres fra batteriet.
- Tag fat i stikket og træk det forsigtigt ud af batteriet.
- Opladeren skal altid være tændt, når den er tilsluttet batteriet.
- Efterlad aldrig dit batteri monteret i din elcykel i længere tid.

Det er faktisk sundt at tage elcyklen. En elcykel er egentlig bare en almindelig cykel, hvor der er påmonteret en hjælpemotor, som kan være nyttig, når man kører op af stejle bakker, når, det blæser, eller du bare skal cykle over en længere strækning. Elcyklen kan ikke køre af sig selv, du skal selv hjælpe den på vej, og derfor bruger du stadig kræfter på at træde i pedalerne, og det styrker dit hjerte, kredsløb og muskler. Du får samtidig en masse frisk luft.

Hvis din cykel løber tør for strøm vil du i de fleste tilfælde stadig kunne bruge din cykel. Vær dog opmærksom, det kan variere fra mærke til mærke, og at den har ekstra vægt, fordi der sidder et tungt batteri på elcyklen.

REGLER FOR ELCYKLER I SKOVEN

NYTTIG VIDEN

Skovens regler

Du må gerne cykle i naturen i Rold Skov, men du skal passe godt på den. Der er forskellige regler, du skal kende til og overholde, når du færdes i naturen i Rebild Bakker og omegn. Der er nemlig forskel på, om du cykler og opholder dig i den statsejede del af skoven, eller om du opholder dig i den private del af skoven. Du skal også være opmærksom på, at du kører ind og ud af stats- og privatejet skov på din cykeltur.

Du må opholde dig i alle danske skove, hvis du kan komme frem til skoven ad veje eller stier uden at møde skilte, der forbyder adgang.

Hvordan kan du så vide om skoven er privat eller statslig?

Et god huskeråd er, at der på statens arealer er placeret en rød pæl og ofte også et kort over området ved de adgangsveje, der bruges mest.

Privatejet skov

Du må færdes i privat skov fra kl. 6.00 om morgenen til solnedgang.

I privatejet skov må du kun færdes på stier og veje. Du må for eksempel ikke gå ind i skovbunden for at nyde en frokost eller samle svampe, blomster eller andet fra naturen.

Hvis du ser bygninger i en privatejet skov, er det vigtigt, at du opholder dig mindst 150 meter derfra.

Vær opmærksom på, at der i privat skov kan være midlertidig forbudt adgang på bestemte dage.

- Dage hvor der er selskabs-jagt i privat skov.
- I perioden 16. maj til 15. juli fra kl 6.00 til kl 7.00, hvor der er bukkejagt.

Offentlig skov

I statsejede skov har du fri bevægelighed og du må opholde dig i skoven hele døgnet. Det vil sige, at du også må overnatte i den statsejede skov

Du må desuden:

- Kælke og løbe på ski, hvor man i øvrigt må færdes og opholde sig.
- Bade i skovens vandløb og søer.
- Skøjte og færdes på is, medmindre andet fremgår af skilte.

Du må ikke opholde dig eller færdes:

- I indhegnede bevoksninger og klitter.
- I rørbevoksninger.
- På arealer med landbrugsafgrøder.
- I haver og på gårdspladser.
- Med fartøjer på skovens søer og vandløb.

MERE VIDEN OM 2.VERDENSKRIG I OG OMKRING ROLD SKOV

DER ER MANGE MULIGHEDER I REBILD OG OMEGN FOR AT
TILEGNE SIG MERE VIDEN OM BESÆTTELSESTIDEN

Lokal Historisk Arkiv i Skørping

Her vil du kunne finde mange spændende ting, du kan blandt andet finde store samlinger af materialer, som kan fortælle en masse om området.

Du kan bl.a. finde

- Avisartikler fra perioden under 2. Verdenskrig
- Beretninger fra 2. Verdenskrig
- Billeder, bøger og tegninger over radarstationen fra 2. Verdenskrig

Filmen Træfningen ved Hollandshus

En dramadokumentarisk film, som handler om den berømte hændelse i Rold Skov under 2. verdenskrig. En dramatisk nedkastning ved Madum Sø, hvor modstandsgruppen ender i direkte ildkamp med tyskerne. Niels Erik Vangsted blev skudt og Poul Kjær Sørensen taget til fange og senere dømt og henrettet under tysk krigsret.

Hændelsen var et vendepunkt for den danske regering, som afbrød samarbejdspolitikken med besættelsesmagten.

CD - Krigens sange

Skørping Skole har udarbejdet sange, som fortolker krigens tid i Rebild. Cd'en tager dig med på en musikalsk tur i Rold Skov. Der er taget udgangspunkt i steder og mindesten, som direkte relaterer til besættelsen i Danmark under 2. verdenskrig

Bogen - Historien bag "Flyverstenen" i Torstedlund Skov

En fortælling om et britisk bombefly, som styrtede ned i Torstedlund Skov, hvor alle elleve besætningsmedlemmer mistede livet. Tyskerne begravde dem i en sump tæt på nedstyrtningstedet, men ingen viste hvor, udover tyskerne. Først to år senere blev besætningen fundet og blev begravet "rigtigt" ved en mindehøjtidelighed på Aarestrup kirkegård. Bogen går dybere ind i historien, hvor man virkelig får et indblik i, hvad der egentlig skete den nat i 1945.

Koncerter

Du kan også opleve en musikalsk rejse i form af koncerter med sangene, der er udarbejdet af Peter Borup fra Skørping skole. Her er der taget udgangspunkt i de historier, der udspillede sig i Nordjylland under besættelsen 1940 - 1945.

Hornum Sø

Aarestrup Kirkegård

**Flyverstenen
Torstedlund**

**Lytteposten &
Tyskerstenen**

Bette Berlin

Hollandshus

**Skørping
Privathospital**

**Flyverstenen
Rebild**

Jernbanesabotage

Flyverskjul

Madum Sø

REBILDPORTEN

Rold Skov · Rebild Bakker

WWW.REBILDPORTEN.DK

**REBILDVEJ 25A, REBILD
DK-9520 SKØRPING**

**MAIL:
INFO@REBILDPORTEN.DK**

**TLF.:
+45 9988 9000**

Find RebildPorten på Facebook og Instagram ved at scanne QR-koderne her.